

Tjänsteskrivelse

Datum

2024-03-27

Vår referens

Jörgen Dehlin
Verksamhetscontroller
jorgen.dehlin@malmö.se

Remiss Finansdepartementet - Förändring genom försök - försöksverksamhet i den kommunala sektorn (SOU 2023:94) STK-2024-126

Sammanfattning

Malmö stad har av Finansdepartementet erbjudits att lämna synpunkter på ett betänkande rörande försöksverksamhet i den kommunala sektorn. Försöksverksamheten syftar till att skapa nya grepp för att möta samhällsutmaningar av olika slag. I förslaget till yttrande ställer sig stadskontoret principiellt positivt till betänkandet men har också synpunkter på enskilda delar av utredningen. Vidare ser stadskontoret att försöksverksamhet och andra nya grepp kan innebära både kostnader och förändrade ansvar för kommunerna. Här vill stadskontoret lyfta vikten av att finansieringsprincipen tillämpas och att eventuell påverkan på den kommunala självstyrelsen beaktas. Förslaget är att kommunstyrelsen godkänner yttrandet och skickar det till Finansdepartementet.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen att besluta

1. Kommunstyrelsen godkänner förslag till yttrande och skickar yttrandet till Finansdepartementet.

Beslutsunderlag

- Förändring genom försök - försöksverksamhet i den kommunala sektorn (SOU 2023:94)
- Remiss Finansdepartementet - Förändring genom försök från försöksverksamhetskommittén (SOU 2023:94)
- Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden beslut 240222 § 24 Särskilt yttrande (SD)
- Remissvar hälsa-, vård- och omsorgsnämnden
- Yttrande från SKR - Förändring genom försök - SOU 2023-94

- Remissvar Lantmäterimyndigheten
- Förslag till yttrande KSAU 240402 Remiss Finansdepartementet - Förändring genom försök - försöksverksamhet i den kommunala sektorn (SOU 2023:94)
- G-Tjänsteskrivelse KSAU 240402 Remiss Finansdepartementet - Förändring genom försök - försöksverksamhet i den kommunala sektorn (SOU 2023:94)

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2024-04-02

Kommunstyrelsen 2024-04-10

Beslutet skickas till

Finansdepartementet

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden

Stadskontorets handläggare

Ärendet

Betänkandet Förändring genom försök – försöksverksamhet i den kommunala sektorn (SOU 2023:94) tar sin utgångspunkt i att kommunsektorn står inför flera samhällsutmaningar. Urbaniseringen och den demografiska utvecklingen medför en ökad polarisering mellan stora och små kommuner. De stora kommunerna blir fler och större medan de små också blir fler men med minskande befolkning. Samtidigt ökar antalet äldre i befolkningen vilket påverkar efterfrågan på hälso- och sjukvård och andra välfärdstjänster. Antalet personer som inte är i förvärvsarbetande ålder ökar i förhållande till antalet personer i förvärvsarbetande ålder.

Syftet med utredningen är att öka kommunernas och regionernas kapacitet att hantera de samhällsutmaningar de står inför. I en försöksverksamhet kan kommunsektorn pröva nya arbetssätt i en mindre skala för att efter utvärdering kunna implementera lyckade arbetssätt och förkasta de mindre lyckade. Kommuner ska också kunna sprida resultat till andra.

Utredningens uppdrag har varit att främja försöksverksamheter i kommunsektorn. Försöken kan till exempel handla om samverkan inom nya områden eller nya sätt att använda teknik. I ett tilläggsdirektiv gavs utredningen i uppdrag att även sträva efter att få till stånd en försöksverksamhet som syftar till att motverka välfärdsbrottslighet.

Intresset har varit stort och utredningen har fått in nära 90 förslag på försöksverksamheter från kommuner, regioner och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Regeringen vill nu ha synpunkter på de förslag som valts ut och på betänkandet i övrigt.

Ärendet har remitterats till arbetsmarknads- och socialnämnden, funktionsstödsnämnden, hälsa-, vård- och omsorgsnämnden och stadsbyggnadsnämnden. Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden har yttrat sig och nämndens synpunkter biläggs ärendet. Stadsbyggnadsnämnden har med hänvisning till den korta svarstiden låtit förvaltningen besvara remissen och förvaltningens synpunkter biläggs ärendet. Funktionsstödsnämnden har avstått från att yttra sig med hänvisning till den korta svarstiden. Arbetsmarknads- och socialnämnden har avstått från att yttra sig med hänvisning till att väldigt små delar av förslagen bedöms vara relevanta för nämnden. I handläggningen av ärendet har stadskontoret använt kompetenser inom styrning, kommunal organisation, upphandling, arbetsmarknadsfrågor och juridik.

Nedan sammanfattas betänkandet och förslagen. I förslaget till yttrande kommenterar stadskontoret i huvudsak de förslag som potentiellt bedöms kunna påverka Malmö stad i närtid och i en mer direkt mening. I övrigt vill stadskontoret framhålla att Malmö stad omnämns i utredningen utifrån ett par insatser som tangerar försöksverksamhet inom ramen för nuvarande kommunala uppdrag. Det rör sig om preventionsarbetet inom Communities That Care (CTC), kollegialt lärande i förskolan och arbetet med mobilitetshubbar där Malmö stad fått medel från Energimyndigheten att använda till pilotsatsningar. Inget av dessa utgör dock något av de förslag till försöksverksamhet som Finansdepartementet nu vill ha synpunkter på.

Sammanfattning av betänkandet och förslagen

Utredningen har fått in knappt 90 förslag på försöksverksamheter från kommuner, regioner och SKR. Av dessa har en försöksverksamhetskommitté arbetat vidare med några förslag som bedöms ha goda förutsättningar att bli bra försöksverksamheter.

I slutbetänkandet lägger utredningen fram ett antal förslag på försöksverksamhet som kräver undantag från befintlig lagstiftning eller befintligt regelverk. Utredningen har också följt tre försök som inte kräver författningsändring. Därutöver har det till utredningen inkommit flera förslag som berör arbetsmarknadsområdet där utredningen av olika skäl inte kunnat föreslå författningsändring.

Förslag som kräver författningsändring

- Försöksverksamhet med ett statsbidrag för små kommuner. En försöksverksamhet gällande riktade statsbidrag ska möjliggöras genom en försökslag. Försöket ska vara inriktat särskilt mot befolkningsmässigt små kommuner. Syftet med försöket ska vara att få mer kunskap om hur staten genom utformningen av sin ekonomiska styrning kan påverka små kommuners kapacitet och förutsättningar att klara sitt uppdrag, samt hur likvärdigheten för invånarna påverkas. Kommunerna som deltar i försöksverksamheten ska ges ett statsbidrag för små kommuner. Det ska inte ställas några särskilda krav på hur statsbidraget ska användas, och utbetalning av det ska ske utan ansökan,

rekvisition eller liknande. Kommunernas rätt att uppbära andra statsbidrag får begränsas. Försöket ska pågå i fem år. Försöket ska omfatta riktade statsbidrag som inte är kostnadsersättningar.

- Försöksverksamhet inom hälso- och sjukvårdsområdet: avtalssamverkan. Utredningen föreslår att det genom en försökslag ska bli möjligt för kommuner och regioner att avtalssamverka om uppgifter inom specialiserad hälso- och sjukvård som kan utföras i hemmet. Detta gäller även om dessa uppgifter inte ligger inom båda parter kompetens. Avtalet får dock inte avse sådan hälso- och sjukvård som ges av läkare. Ett sådant avtal innebär inte att ansvaret för den hälso- och sjukvård som avtalet avser övergår till kommunen. Regionen får lämna sådant ekonomiskt bidrag till kommunen som motiveras av avtalet. Försöket ska pågå i fem år och ska följas och utvärderas av Socialstyrelsen. De kommuner och regioner som ingår sådana samverkansavtal ska medverka i den uppföljning och utvärdering som regeringen beslutar om.
- Försöksverksamhet inom hälso- och sjukvårdsområdet: kommuners huvudmannaskap för läkarvård inom viss primärvård. Utredningen anser att kommuner och regioner bör ges möjlighet att i en försöksverksamhet kunna avtala om att kommuner ska ta över regionens ansvar för läkarvård inom primärvården för de grupper som finns i den kommunala hälso- och sjukvården. Detta försök skulle inte omfatta hela kommunsektorn utan kunna göras i de kommuner som har förutsättningar att ta på sig detta ansvar.
- Försöksverksamheter gällande samverkan mellan kommuner på lantmäteriområdet. Kommuner ska i en försöksverksamhet kunna ges tillstånd av regeringen att inrätta en kommunal lantmäterimyndighet i samverkan. Minst en av de kommuner som ingår i en sådan samverkan måste sedan tidigare ha tillstånd att inrätta en kommunal lantmäterimyndighet och de samverkande kommunerna måste vara geografiskt angränsande till varandra. Samverkan ska ske inom ramen för ett kommunalförbund eller en gemensam nämnd enligt kommunallagen. Syftet med försöket är att undersöka hur det påverkar samhällsbyggnadsprocesserna i kommunerna och hur samverkan kan påverka effektiviteten i fastighetsbildningsprocessen. En kommunal lantmäterimyndighet får ingå avtal med en annan kommunal lantmäterimyndighet om att utföra uppgifter åt den. Syftet med avtalssamverkan ska vara att minska handläggningstiderna inom fastighetsbildningen. Inom ramen för sådan avtalssamverkan får en kommunal lantmäterimyndighet uppdra åt en förrättningslantmätare som är anställd i någon annan av de samverkande kommunala lantmäterimyndigheterna att handlägga och besluta vid förrättning på lantmäterimyndighetens vägnar. Kommuner ska skriftligen anmäla till

Lantmäteriet när de ingått ett samverkansavtal. Försöksverksamheterna ska pågå i fem år.

- Försöksverksamhet som möjliggör användandet av renat grävatten som dricksvatten. Livsmedelsverket föreslås få i uppdrag att främja försöksverksamhet med recirkulerat vatten (grävatten) som råvatten för dricksvatten. I uppdraget ska ingå att analysera behovet av att utfärda tillfälliga föreskrifter för att möjliggöra och underlätta en sådan försöksverksamhet. Det ska genomföras med beaktande av gällande säkerhets- och kvalitetskrav. Livsmedelsverket ska ta ställning till hur länge föreskrifterna ska gälla och därmed hur länge försöket ska kunna pågå.
- Försöksverksamheter för att motverka välfärdsbrottslighet. Upphandlingsmyndigheten föreslås få i uppdrag att kartlägga vilka myndigheter som lämpligen bör ingå i en försöksverksamhet med informationsdelning. Delningen föreslås ske mellan statliga myndigheter, kommunala upphandlande myndigheter och inköpscentraler vid upphandling av tjänster inom individ- och familjeomsorgsområdet. Syftet med ett sådant försök är att få ny kunskap hur man på ett effektivt sätt kan dela den information som behövs för att utesluta oseriösa leverantörer från kommuners och regioners upphandlingar. Regeringen bör därefter verka för att försöksverksamheten bedrivs och att de statliga myndigheter som har identifierats i Upphandlingsmyndighetens kartläggning deltar i den.

Försök som inte kräver författningsändring

Utredningen har under utredningstiden följt tre försök som inte kräver författningsändring. Försöken svarar mot några av de samhällsutmaningar som kommunsektorn står inför och syftar till att öka samverkan mellan kommuner eller mellan kommuner och regioner. Försöken sammanfattas inte närmare här men kort är de följande:

- samverkan för en god och nära vård i Ljungby kommun tillsammans med region Kronoberg
- ett ledarprogram i Jönköpings län
- en jämlik digital omvandling i kommunerna Sundsvall och Ånge

Förslag inom arbetsmarknadsområdet som inte lett fram till förslag av utredningen

Det har under utredningstiden inkommit flera förslag som berör arbetsmarknadsområdet. Utredningen har berett vissa av dessa förslag men av olika skäl inte kunnat föreslå författningsändring. Huvudskälet är att Arbetsförmedlingen

bedömer att förslagen inte är möjliga att genomföra utifrån gällande regelverk och att SKR inte delar denna bedömning. SKR hänvisar här till lag om vissa kommunala befogenheter (2009:47) enligt vilken kommuner mot ersättning får anordna aktiviteter för deltagare i arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Mot bakgrund av denna lag anser SKR att det finns möjlighet för Arbetsförmedlingen att inleda någon form av finansierat samarbete med kommunerna. I utredningen refereras att SKR efterlyser att en oberoende part tar fram en självständig bedömning av möjligheterna till detta.

Utredningen konstaterar vidare att det finns behov av att förbättra samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna. Utredningen anser att kommunernas fulla potential inom arbetsmarknadsområdet inte tillvaratas och att det hade varit värdefullt att inom ramen för ett försök pröva olika samverkansformer.

Hälsa-, vård och omsorgsnämndens yttrande

Här sammanfattas hälsa-, vård- och omsorgsnämndens yttrande och stadsbyggnadskontorets synpunkter. Yttrandet och synpunkter biläggs i sin helhet ärendet.

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden delar utredningens bild att försöksverksamheter kan vara gynnsamma när det handlar om att hitta innovativa lösningar på kommunsektorns utmaningar. Nämnden har ett väl utvecklat samarbete med Region Skåne kring mobila team där läkare från regionen och legitimerad personal från kommunen samverkar kring hemsjukvård för patienter. Denna verksamhet har potential att kunna gynnas av ett avtal mellan region och kommun så som det beskrivs i remissen. Nämnden vill betona att förutsättningen givetvis är att ekonomisk ersättning för eventuella ytterligare insatser från kommunens sida utgår. I Malmö stads tillväxtkommissions slutrapport finns ett resonemang kring hur organisatoriskt lärande genom temporär organisering kan uppnås, vilket är samstämmigt med utredningens ambition.

Särskilt yttrande (SD).

Stadsbyggnadskontorets synpunkter

Kommunala lantmäterimyndigheten är positiva till förslaget. En utmaning för lantmäterimyndigheter är kompetensförsörjningen. Vid större tillfälliga skiftningar i konjunkturen, vid stora samhällsinvesteringar eller vid föräldradigheter skapas ofta en kö och längre handläggningstider. I den här typen av situationer ser lantmäterimyndigheten en stor nytta med avtalssamverkan.

Stadskontorets bedömning

Stadskontoret delar hälsa-, vård- och omsorgsnämndens och stadsbyggnadskontorets bedömningar och inkluderar dessa i förslaget till yttrande. Därutöver har stadskontoret en del kommentarer och reflektioner enligt nedan.

Stadskontoret ställer sig principiellt positivt till försöksverksamhet för att möta samhällsutmaningar. Utredningen summerar några av kommunernas utmaningar (stora kommuner blir fler och större, de små blir också fler men med minskande befolkning, ett ökat antal äldre och ett ökat antal personer i icke förvärvsarbetande ålder). Försöksverksamhet kan dock innebära både kostnader och förändrade ansvar för kommunerna. Här vill stadskontoret lyfta vikten av att finansieringsprincipen tillämpas och att eventuell påverkan på den kommunala självstyrelsen beaktas.

SKR anser i sitt yttrande att regeringen bör inrätta en permanent struktur för att driva på arbetet med försöksverksamhet i kommunsektorn och därigenom stödja berörda parter när det gäller rättsliga tolkningar, uppföljning, utvärdering och spridning av resultat. SKR vill också se att myndigheterna tar ansvar för att främja försöksverksamhet. Stadskontoret bedömer att sådan institutionalisering kan främja ett långsiktigt arbete med nya grepp för att möta olika samhällsutmaningar och instämmer därmed i SKR:s bedömning.

6.3 Särskilt om arbetsmarknadsområdet – beskrivning av arbete som inte lett fram till förslag av utredningen

Stadskontoret noterar att Arbetsförmedlingen och SKR gör olika bedömningar i utredningen när det gäller försöksverksamhet på arbetsmarknadsområdet. Arbetsförmedlingen bedömer att förslagen inte är möjliga att genomföra utifrån gällande regelverk medan SKR inte delar denna bedömning. Utredningen ser ett behov av att öka förutsättningarna för en bättre samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna. SKR efterlyser i betänkandet att en oberoende part tar fram en självständig bedömning av vilket utrymme det finns att åstadkomma detta. Stadskontoret bedömer att arbetslösheten i Malmö är en utmaning som kräver en öppenhet inför och nyfikenhet på nya arbetssätt och metoder. Sammantaget instämmer stadskontoret i SKR:s bedömning.

12 Försöksverksamheter för att motverka välfärdsbrottlighet

Stadskontoret ställer sig positivt till tilläggsdirektivet från mars 2023 att utredningen även skulle omfatta välfärdsbrottlighet. Stadskontoret välkomnar särskilt förslaget till informationsdelning mellan myndigheter. Upphandlande myndigheter skulle med sådan informationsdelning få ett kraftfullt stöd i arbetet med att motverka oseriösa aktörer.

Stadskontoret delar SKR:s bedömning att kraftfulla åtgärder måste vidtas för att förebygga, upptäcka och beivra brott mot välfärdssystemen. Stadskontoret anser dock att det hade varit bra om utredningen tydligare redogjort för vad den avser med välfärdsbrottslighet då det inte finns någon enhetlig definition av begreppet. Liksom SKR hade stadskontoret önskat att utredningen gått vidare med fler försöksverksamheter inom området. Vidare beskriver utredningen att det främst är Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten som kan ha nytta av underrättelser från regionerna. Stadskontoret anser att det här hade varit intressant med en redogörelse för varför kommunerna utesluts från dessa underrättelser.

Stadskontorets förslag

Förslaget är att kommunstyrelsen godkänner förslag till yttrande och skickar yttrandet till Finansdepartementet.

Ansvariga

Susanna Jakobsson Enhetschef
Anna Westerling Ekonomidirektör
Magdalena Bondeson Sektionschef
Andreas Norbrant Stadsdirektör